

#missionzeromaastricht

Klimaatbegroting 2018-2022

September 2018

Gemeente Maastricht

Klimaatbegroting 2018–2022

In het nieuwe coalitieakkoord 2018 'Maastricht, onbegrensd en ontspannen' is de ambitie vastgelegd om een brede duurzaamheidsagenda vorm te geven waarmee we bouwen aan een gezonde stad. Een nieuwe set van ambities is geformuleerd: van klimaatbestendige stad, klimaatneutrale stad tot circulaire economie. In dit raadsstuk wordt vanuit de brede duurzaamheidsagenda in de besluitvorming focus aangebracht op de Klimaatbegroting 2018-2022 waarin de energietransitie centraal staat.

1. Energietransitie: een grote opgave in het sociale en fysieke domein

De energietransitie is begonnen, maar er is nog een lange weg te gaan in het realiseren van de einddoelstelling klimaatneutrale samenleving. Doel is een grootschalige transitie waarbij we van fossiele brandstoffen overstappen naar volledig duurzame energiebronnen, ons uiteindelijke einddoel. In de overgangperiode, waarin we nu zitten, wordt het aandeel van conventionele energiebronnen steeds verder verkleind. Tegelijkertijd werken we hard om zo veel mogelijk energie te besparen en introduceren we duurzame energiebronnen. Energietransitie gaat over het toepassen van moderne technieken maar bovenal over samenwerken, over draagvlak creëren, over samen doen.

De opgave is een van de grootste bepalende opgaven in het sociale en fysieke domein voor de komende decennia. De komende vier jaar zijn hierin cruciaal. De transitie is een meerjarig proces waarin belangrijke stappen nu vorm krijgen. Om als gemeentelijke organisatie inspiratiebron te zijn en in 2030 klimaatneutraal, geven de transitie nu actief vorm, voor onze gebouwen, onze vervoersmiddelen, voor de inrichting van de openbare ruimte. Burgers en bedrijven doen actief mee in het vormgeven van deze transitie, niet alleen voor eigen woning of bedrijf maar ook voor grote gemeenschappelijke keuzes in de openbare ruimte. Actief meedenken en meedoen dus. Energietransitie is thema voor de hele samenleving, en strekt zich uit over alle beleidsterreinen. Kortom, we nemen allemaal verantwoordelijkheid.

Met het coalitie akkoord 2018-2022 zijn in Maastricht daarom stevige ambities neergelegd. Uit onderzoek van de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE) naar de 100 grootste gemeenten blijkt dat gemeenten in de coalitie akkoorden volop aandacht hebben voor de energietransitie. Goeree-Overflakkee is de meest ambitieuze en wil in 2020 klimaatneutraal zijn. Nijmegen wil acht aardgasvrije wijken hebben in 2022. Den Haag wil in deze coalitieperiode 25.000 tot 30.000 woningen van duurzame energie voorzien. De financiële vertaling vindt bij de meeste gemeenten meestal pas bij de begroting plaats, maar in 24 coalitie akkoorden, waaronder die van Maastricht, is reeds een budget vermeld. Daarmee doet Maastricht het in vergelijking met andere gemeenten goed. Arnhem stelt bijvoorbeeld een klimaatfonds in van €10 miljoen. Amsterdam richt een fonds van €150 miljoen in. De gemeente Maastricht trekt voor de klimaatbegroting de komende vier jaar meer dan €5 miljoen uit en reserveert straks daarnaast een fors bedrag om samen met partners te kunnen investeren in grootschalige warmtenetten.

Grote ambitie vraagt ook om grote transparantie naar Gemeenteraad en samenleving. Een inhoudelijke monitor is er in het eerste kwartaal van 2019 zodat zichtbaar is welke stappen we zetten. Ook het verloop van het investeringsbudget wordt gevolgd. Jaarlijks toetsen we de ambitie aan de bereikte resultaten. De monitor geeft jaarlijks inzicht in de instrumenten die we inzetten en de bereikte resultaten. De raad krijgt hiermee een instrument om te beoordelen of we onze doelstellingen halen en kan desgewenst bijsturen. Het ontwikkelen van de monitor is een opgave die we samen met kennisinstellingen en andere overheden vorm gaan geven.

Met de Klimaatbegroting 2018-2022 geven we de transitie vorm. De Klimaatbegroting Maastricht en onderliggende programma's sluiten voor optimaal resultaat aan bij de systematiek en afspraken uit Den Haag, waaronder bijvoorbeeld het Klimaatakkoord. De Klimaatbegroting is een dynamisch programma dat de komende jaren nog zal groeien.

Als eerste stap in deze coalitieperiode liggen de volgende onderdelen voor besluitvorming voor:

1. Strategisch stappenplan energietransitie
2. Uitvoeringsplan Maastrichts Energie Akkoord (MEA) 2018-2022

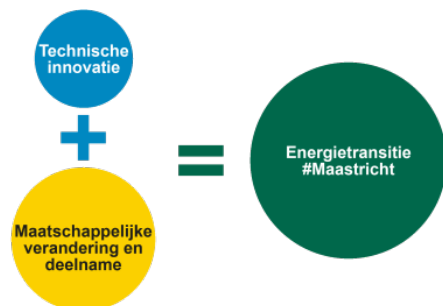
In het Strategisch stappenplan komen de ambities van het Rijk en de gemeente Maastricht samen en staat beschreven via welke mijlpalen en doelen Maastricht de komende jaren strategisch vorm geeft aan de rijksambitie Klimaatneutraal 2050 en gemeentelijke organisatie klimaatneutraal 2030. Met het Uitvoeringsplan MEA werken we verder aan breed draagvlak in Maastricht, aan (gezamenlijke) successen, aan gemeentelijke organisatie klimaatneutraal 2030 en aan inspirerende voorbeelden. Het opbouwen en uitbouwen van draagvlak loopt als een rode draad door al onze instrumenten, inspanningen en overlegstructuren.

Energietransitie in Maastricht: samen met burgers en bedrijven in de stad

Maastricht heeft met het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord (MEA) 2015-2018 samen met Platform Cool en de Universiteit van Maastricht een strategie voor Maastricht klimaatneutraal ontwikkeld die aansluit bij de complexiteit van de transitie.

Klimaatneutraal of CO₂-neutraal zijn termen die aangeven dat een proces niet bijdraagt aan klimaatverandering. Klimaatcompensatie en CO₂-compensatie zijn termen die aangeven dat voor een organisatie, een (productie)proces of een product, de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO₂, wordt gecompenseerd. Klimaatneutrale gemeentelijke organisatie in 2030 betekent ook precies dat: we werken met duurzame energiebronnen, besparen zoveel mogelijk energie en compenseren de eventueel resterende CO₂ uitstoot.

De energiesector heeft voor verduurzaming en de energietransitie veel oplossingen beschikbaar. Deze innovatie gaat steeds sneller en verder. Echter, deze genoemde oplossingen zijn vooral technisch van aard. Met technische oplossingen alleen wordt de transitie niet gerealiseerd. Het meekrijgen van mensen en bedrijven of een gedragsverandering teweegbrengen is de allergrootste uitdaging. Energietransitie gaat over samenwerken. Ook sociale, niet-technologische innovaties zijn belangrijk. Bedrijven, maatschappelijke organisaties, particulieren en de verschillende overheden moeten dit samen vormgeven en uitvoeren. Energietransitie gaat daarmee ook over nieuwe rollen van de overheid: tussen overheden onderling en tussen de samenwerking met organisaties, bedrijven en particulieren. Langdurige inspanningen en *commitment* van alle partijen in de stad en van de gemeente zelf zijn noodzakelijk om het einddoel te realiseren: een klimaatneutrale samenleving.

Kenmerkend voor een transitie is dat deze in verschillende fasen verloopt en dat het decennia duurt voordat een systeem is veranderd. Kenmerkend is ook dat er geen blauwdruk voor bestaat. Nieuwe financiële instrumenten zijn nodig voor de transitie van woningen en gebouwen. Voorkomen moet worden dat *energie-armoede* ontstaat; dat huishoudens hun energierekening niet kunnen betalen. Er zitten echter ook grote kansen voor innovatie en nieuwe werkgelegenheid in deze verduurzaming en vergroening.

Op basis van deze in elkaar grijpende sturende kenmerken zijn we in Maastricht al enkele jaren aan de slag via het Maastrichts Energie Akkoord 2014-2018. Samen met partners en op basis van energie en draagvlak bij verschillende partijen in de stad zetten we geleidelijk de benodigde stappen. In het nieuwe hoofdlijnenakkoord wordt de energietransitie tot een van de speerpunten van beleid benoemd. Met dit raadstuk geven we de transitieagenda voor de komende vier jaar in Maastricht weer in de vorm van de Klimaatbegroting.

2. Nieuwe doelen en versnelling in het rijksbeleid en gemeentelijk beleid

Het rijksbeleid heeft de afgelopen maanden een versnelling ondergaan. In juli 2017 schaarde de Eerste Kamer zich achter het internationale klimaatakkoord van Parijs. Daarmee is het klimaatakkoord nu ook door Nederland geratificeerd en formeel vastgelegd voor alle nationale doelen: de temperatuurstijging op aarde moet beperkt blijven tot ruim onder de 2 graden Celsius, liefst tot 1,5 graad. In oktober 2017 zijn vervolgens in het nieuwe regeerakkoord sturende ambities voor de energietransitie neergelegd met ook gevolgen voor de gemeentelijke overheid.

- Gemeenten krijgen een regierol voor de bebouwde omgeving.
- Er wordt geen verplichting van verduurzaming van de bestaande bouw opgelegd. Wel wordt het nieuwe einddoel van 2050 volledige verduurzaming gehanteerd.
- Aardgasvrij: de energieprestatie-eisen (EPC) voor nieuwbouw zijn verder aangescherpt en in nieuwbouwwijken wordt niet meer standaard een gasnet aangelegd.
- Nieuw beleid energiecoöperaties: er komt een aparte regeling voor energiecoöperaties die het mogelijk maken dat omwonenden makkelijker kunnen participeren in duurzame energieprojecten in hun directe omgeving.
- Het streven is dat uiterlijk in 2030 alle nieuwe auto's emissieloos zijn.
- Voor industrie wordt naast de transitieopgave sterk ingezet op CO2-opslag.

De wettelijke verplichting om nieuwbouwwoningen en utiliteitsgebouwen aan te sluiten op het aardgasnet is vervallen. De aansluitplicht van gas is per 1 juli 2018 vervangen door een warmterecht, waarmee eindgebruikers aanspraak kunnen maken op een aansluiting op een (verzwaard) elektriciteitsnet of een warmtenet.

In het nationaal klimaat- en energieakkoord, waarvan de hoofdlijnen in juli 2018 al zijn gepubliceerd, worden de afspraken nog in 2018 vastgesteld. In dat akkoord wil het kabinet met onder andere bedrijven, netbeheerders en de milieubeweging afspraken maken over de manier waarop de uitstoot van CO2 moet worden teruggedrongen. In het regeerakkoord wordt als uitgangspunt een reductie van 49 procent in 2030 genoemd. Voor de komende tijd brengt dit voor gemeenten de komende verplichtingen met zich mee.

- Gemeenten vormen dit najaar samen met de provincie, waterschappen en maatschappelijke partners een regio waarmee ze een regionale energiestrategie (RES) opstellen. In juni 2019 zijn in alle regio's concept-RES gereed. Begin 2020 worden dan de uitkomsten van de RES in het omgevingsbeleid van gemeenten en provincie opgenomen.
- Elke gemeente moet uiterlijk eind 2021 een transitievisie warmte vaststellen waarin het tijdspad van verduurzaming per wijk is vastgesteld. Een landelijk nog vast te stellen leidraad zorgt ervoor dat de keuzes per wijk op objectieve manier in beeld gebracht worden.
- Gemeenten krijgen de regie over de gebouwde omgeving en de woningbouwcorporaties hierin een centrale rol om zo veel mogelijk wijkgerichte uitrol mogelijk te maken.

Het gemeentelijk beleid heeft met de uitvoering van het uitvoeringsplan Maastrichts Energie Akkoord (2015-2018) al concrete, succesvolle stappen gerealiseerd. In de Klimaatbegroting 2018 is een eerste evaluatie opgenomen. Met de ambities uit het nieuwe coalitieakkoord van Maastricht worden verduurzaming van de samenleving en de energietransitie speerpunten van het beleid. De succesvolle aanpak kan zo een vervolg krijgen. De grote doelen van

de energietransitie leggen we via dit raadsstuk vast. Samen met bewoners, organisaties, woningbouwcorporaties en bedrijven geven we dit vervolgens verder vorm.

3. Klimaatbegroting Maastricht: Strategisch stappenplan energietransitie

Het doel is een grootschalige transitie waarbij we van fossiele brandstoffen overstappen naar volledig duurzame energiebronnen. In de overgangperiode waarin we nu zitten, wordt het aandeel van conventionele energiebronnen steeds verder verkleind. Tegelijkertijd wordt er hard gewerkt om zo veel mogelijk energie te besparen en worden duurzame energiebronnen geïntroduceerd. Deze drie lijnen vormen samen de uitwerking van het Ambitieplan energietransitie in Maastricht.

Daarbij worden de komende jaren de volgende strategische stappen gezet:

Tabel 1: Tijdslijn Strategische stappenplan energietransitie Maastricht

Jaar	Stappen
2015-2018	Jaren van pionieren en <i>kwartiermaken</i>
2018	Jaar van de impactanalyses Raadsbesluit Strategisch stappenplan en nieuw uitvoeringsprogramma MEA met zes actielijnen
2019 en 2020	2018 en volgende: uitvoeringsprogramma MEA realiseren, jaren van de experimenten
2020-2022	Operationalisering en opschaling
2022-2030	Uitrol grootschalige operationalisering en investeringsagenda, 2030 gemeentelijke organisatie klimaatneutraal
2030-2050	Gemeentebrede uitrol naar realisatie

2018 en 2019 Jaren van de impactanalyses

Tijdens deze fase gaan we door met het succesvolle uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord als onderdeel van de Klimaatbegroting. Impactanalyse en het maatschappelijk proces om te komen tot een breedgedragen warmtevisie zijn onderdeel van dit MEA-programma.

De strategische keuzes die we gaan maken hebben invloed op tal van terreinen. De jaren 2018 en 2019 gebruiken we om de impact van onze keuzes op al die terreinen in kaart te brengen en ons voor te bereiden op de effecten van onze keuzes. We onderzoeken (verdere) kansen voor restwarmte, bodemwarmte, zonne-energie, mogelijkheden in buurten en verdere verduurzaming van de gemeente. Op basis hiervan wordt later de warmtevisie ontwikkeld en een integrale aanpak energietransitie op wijkniveau. Inwoners van onze stad en organisaties, vooral de woningbouwcorporaties, worden hierbij intensief betrokken. We werken aan een breedgedragen transitieplan.

2019-2020 Jaren van de experimenten

De resultaten van de impactanalyses gaan we in een experimentele omgeving verder verfijnen. Met als doel ervaring op te doen en bij de daadwerkelijke (grootschalige) uitvoering de ervaringen optimaal mee te nemen. Denk aan buurtgerichte energietransitie, *smart grids* (slimme energienetwerken, red.), snelladen voor bussen, zonneweide en buurtparticipatie, warmtenet, kansencarta dienstverlening voor midden- en kleinbedrijf (mkb).

2020 - 2022 Operationalisering en opschaling

In de komende drie jaar moet de weg vrijgemaakt worden om grootschalig en planmatig aan de slag te gaan met de verduurzaming en het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. De impactanalyses en de experimenten worden gebruikt om concrete uitvoeringsprogramma's te maken; beleidsmatig, maar ook financieel, qua regelgeving en technisch. Dit vormt de basis voor een verdere investeringsagenda en een langdurige meerjarige investeringsagenda die voor de nieuwe coalitieperiode wordt opgesteld. Het laatste jaar van de komende coalitieperiode wordt benut om de noodzakelijke meerjareninvesteringsagenda die voortkomt uit de warmtevisie, vorm te geven.

In die periode is ook duidelijk geworden hoe de budgetten van het Rijk verdeeld worden en welke inzet vanuit de provincie voor de gemeentelijke doelen beschikbaar komt. De gemeente zelf blijft inspirator en heeft een krachtige voorbeeldrol. Die vult ze in door daadwerkelijk in 2030 energieneutraal te zijn.

2022 - 2030 Uitrol grootschalige operationalisering en investeringsagenda

2030 Gemeentelijke organisatie klimaatneutraal

Via meerjarenprogramma's en meerjareninvesteringsbudgetten.

2030 - 2050 Gemeentebrede uitrol naar realisatie

Via meerjarenprogramma's en meerjareninvesteringsbudgetten.

De grote doelen van de energietransitie leggen we via dit raadsstuk vast. Samen met de samenleving gaan we dit vervolgens verder vormgeven. Vormgeven van en uitvoering geven aan de energietransitie in Maastricht is een proces waarbij bewoners, organisaties, bedrijven, netbeheerder, woningbouwcorporaties en ook de gemeenteraad intensief worden betrokken. Dit is een dynamisch proces: een deel van de besluitvorming is nog nader te bepalen en volgt uit de afspraken die de komende jaren worden gemaakt. De komende jaren wordt de volgende besluitvorming voorzien.

Tabel 2: Besluitvorming Klimaatbegroting **

Jaar	Besluitvorming
2018	Strategisch stappenplan energietransitie Uitvoeringsprogramma MEA 2018 - 2022
2019	Regionale Energie Strategie (RES) (Rijksverplichting)
2020	Financiële besluitvorming gemeente klimaatneutraal 2030
2021	Warmtevisie (Rijksverplichting)
2022	Investeringsagenda energietransitie

** dynamisch overzicht: een deel van de besluitvorming is nog nader te bepalen.

Een heldere, voor iedereen herkenbare monitor wordt ontwikkeld die de voortgang van de energietransitie zichtbaar maakt. Deze monitor is in het eerste kwartaal van 2019 beschikbaar. Hierbij wordt nauw samengewerkt met Platform Cool en Enexis. Ook wordt externe expertise ingeschakeld, onder meer van Erasmus Academie, het Dutch Research Institute For Transition (DRIFT) en ICIS (UM). Via de jaarrekening, de monitor, nieuwe raadsbesluiten in het kader van de Klimaatbegroting, raadsinformatiebrieven en de begroting wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden.

4. Klimaatbegroting Maastricht: Uitvoeringsprogramma MEA 2018 – 2022

Belangrijk concrete uitwerking van de komende vier jaar van het strategisch stappenplan in de Klimaatbegroting is het Uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord (MEA). Dit uitvoeringsprogramma is gebaseerd op een strategie die aansluit bij de complexiteit van het samenbrengen van technische en sociale innovatie. Een zo ingrijpende transitie vraagt om een gerichte aanpak. In Maastricht is daarom onder de noemer Maastrichts Energie Akkoord 2014-2018 in samenwerking met Platform Cool en Universiteit Maastricht een strategie ontwikkeld die aansluit bij die complexiteit. Een kanskaart is ontwikkeld en doelgroepenbeleid is geformuleerd. In korte tijd is aantoonbaar resultaat bereikt door de kansen van het MEA-investeringsbudget en de proactieve werkwijze van MEA. In de Klimaatbegroting 2018 is dit succesvolle programma, gericht op zichtbare en inspirerende resultaten, geëvalueerd. De samenleving is aan de slag gegaan. In het coalitieakkoord is daarom de ambitie neergelegd nog vier jaar lang via het participatiemodel een MEA-programma 2018-2022 uit te voeren en van daaruit de markt te stimuleren tot investeringen.

Met het MEA-programma wordt gewerkt aan breed draagvlak in Maastricht, aan (gezamenlijke) successen en aan inspirerende voorbeelden. Aan de ene kant willen we de komende jaren dat Maastrichtse partners sneller leren hoe de energietransitie concreet aangepakt kan worden. Dit kan bijvoorbeeld door aangesloten te blijven bij landelijke en Europese netwerken, deel te nemen aan *Green Deals*, kennis te delen binnen de stad en regio, zelf experimenten te beginnen en educatie en kennisdeling via het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CNME). Ook het investeren in technische vakmensen is cruciaal.

Aan de andere kant willen we huishoudens ondersteunen in hun zoektocht en bijvoorbeeld bedrijven stimuleren. Met het MEA-programma werken we ook aan de meerjarige strategie naar klimaatneutrale gemeente in 2050. Het eerste programmajaar wordt gebruikt om, naast de uitvoering in de actielijnen, de impact van al die terreinen in kaart te brengen en om ons voor te bereiden op de effecten van deze keuzes. We leggen daarmee ook de basis voor een belangrijke taak vanuit het landelijk klimaatakkoord: vormgeven van een warmtevisie en een RES.

Pijlers

De MEA-strategie omvat de volgende pijlers.

1. Actie

Op de eerste plaats wil het MEA 2018-2022 bereiken dat er meer en meer zichtbare actie komt ten gunste van de energietransitie in Maastricht. Als Maastricht in 2050 klimaatneutraal wil zijn, moet er veel gebeuren. In 2022 zijn er meer aanwijsbare resultaten dan in 2018. Ook meer zichtbare actie is van belang omdat communiceren over positieve resultaten een bron is van trots, enthousiasme en daarmee een bron is voor nieuwe actie. Dat geldt ook voor de doelstelling de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal in 2030. MEA 2018-2022 richt zich op de volgende actielijnen.

- Gebouwde omgeving
- Industrie
- (Elektrische) mobiliteit
- Gebiedsontwikkeling
- Gemeentelijke organisatie
- Mkb

Bij de eerste vier actielijnen gaat het om groepen waar veel CO₂-emissie vrijkomt en dus veel winst gerealiseerd kan worden. De gemeentelijke organisatie zelf heeft een voorbeeldfunctie en is daarom ook een actielijn. Mkb staat voor een grote duurzaamheidsopgave met onder meer de wettelijke eis dat nieuwe en bestaande kantoren per 2023 verplicht een label C moeten hebben. Er is ook actie

nodig om inzichtelijk te krijgen welke warmtevisie voor Maastricht bepalend wordt. En de impactanalyses maken ook deel uit van MEA.

2. Coalitievorming: krachten verbinden

Op de tweede plaats willen we met MEA bereiken dat er meer coalities van diverse partners gaan samenwerken aan de Maastrichtse energietransitie. We willen niet alleen werken aan de realisatie van de landelijke energiedoelen; we willen ook het aantal werkers duurzaam uitbreiden. Doel is dus ook dat er nieuwe coalities aan de slag gaan en doorgaan na afloop van deze periode. Zo wordt de energietransitie steeds meer verankerd in de samenleving. Samen met instellingen, bedrijven en inwoners maakt de gemeente werk van energie. Daarom gaan we op brede schaal coalities aan: regionaal, landelijk en internationaal. Ook overheden moeten nadrukkelijker samenwerken en hiervoor worden formele afspraken gemaakt. Er bestaat geen blauwdruk. Samen ontwikkelen we een energieneutrale samenleving. We werken daarbij met een *coalition of the willing*.

3. *Commitment*: deelakkoorden

In Maastricht worden deelakkoorden gesloten binnen de actielijnen waar de grootste CO₂-uitstoot in Maastricht plaatsvindt. De deelakkoorden sluiten aan op de grote diversiteit van de Maastrichtse samenleving. Zo kan beter maatwerk geleverd worden dan bij het sluiten van één groot akkoord. Deze deelakkoorden sluiten aan bij de doelstellingen van het landelijk beleid en bevatten meetbare doelen en concrete acties voor de korte en langere termijn. In deze energieakkoorden committeren maatschappelijke organisaties en de gemeente elkaar aan nieuwe acties ten gunste van de Maastrichtse energietransitie en spreken ze elkaar aan op de uitvoering. Momenteel zijn er 23 akkoorden gesloten met vooral grote bedrijven, (zorg)organisaties en de gemeente zelf. De komende periode willen we dit verdiepen naar bredere groepen in de samenleving.

4. *Communicatie*: offline en online communicatie en leerlijn

Aan de ene kant willen we dat Maastrichtse partners sneller leren hoe energietransities concreet aangepakt kunnen worden. Dat kan bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij bestaande landelijke en Europese netwerken, door deel te nemen aan *Green Deals*, kennis te delen binnen de stad en zelf experimenten te beginnen via bijvoorbeeld het CNME. Aan de andere kant willen we huishoudens, industrie en bedrijven ondersteunen in hun zoektocht. Dat betekent zorgen voor onafhankelijke informatie, ontzorgen en inspireren. Samen leren en makkelijk maken.

Financiën

Voor de uitvoering van het Strategisch stappenplan energietransitie en het Uitvoeringsplan MEA 2018-2022 is meerjarig incidenteel (voor de jaren 2019 tot en met 2022) een jaarlijks budget van één miljoen (in totaal vier miljoen) euro en een investeringsbudget van 1,1 miljoen euro nodig, te verdelen over de volgende onderdelen.

Tabel 3: Klimaatbegroting 2018-2022

Thema	Meerjarig incidenteel (in euro)	Investering (in euro)
Actielijn elektrische mobiliteit	350.000	150.000
Actielijn gebouwde omgeving	700.000	
Actielijn gebiedsontwikkeling		400.000
Actielijn gemeentelijke organisatie	250.000	550.000
Actielijn industrie	920.000	
Actielijn mkb	400.000	
Impactanalyse	380.000	
Samenleving in transitie	200.000	
Personele impuls	800.000	

Ook wordt in deze periode de impuls vanuit de gemeenteraad gebruikt om via provinciale programma's en Rijksprogramma's, Europese mogelijkheden en *Green Deals* dit budget te vergroten.

Samenvatting

In het nieuwe coalitieakkoord 2018 'Maastricht, onbegrensd en ontspannen' is de ambitie vastgelegd om een brede duurzaamheidsagenda vorm te geven waarmee we bouwen aan een gezonde stad. In dit raadsstuk wordt vanuit de brede duurzaamheidsagenda in de besluitvorming focus aangebracht op de Klimaatbegroting 2018-2022 waarin de energietransitie centraal staat.

Over de transitie

Kenmerkend voor de transitie is dat deze in verschillende fasen loopt en het een meerjarig, decennialang proces is voordat een systeem is veranderd. Kenmerkend is ook dat er geen blauwdruk voor bestaat, dat de gemeente samen met partners er invulling aan geeft en dat brede maatschappelijke inzet, *committent* en coalitievorming nodig zijn.

De transitie biedt economisch gezien kansen en op het vlak van de arbeidsmarkt.

Doelen

Het einddoel is een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie in 2030 (gemeentelijke doelstelling) en een klimaatneutrale gemeente in 2050 (rijksdoelstelling) met onderweg verschillende mijlpalen: gasrecht vervangen door warmterecht (2018), een Regionale Energie Strategie (2019) en een gemeentelijke warmtevisie (2021). De gemeente krijgt van het Rijk de regierol gebouwde omgeving.

De Klimaatbegroting is een dynamisch programma dat de komende jaren groeit.

Besluitvorming

Als allereerste stap in deze coalitieperiode liggen de volgende onderdelen van de Klimaatbegroting voor besluitvorming voor: het Strategisch stappenplan energietransitie en het Uitvoeringsplan MEA 2018-2022.

In het strategisch stappenplan komen de ambities van het Rijk en de gemeente samen en staat beschreven via welke mijlpalen en doelen Maastricht de komende jaren de energietransitie naar klimaatneutrale stad 2050 strategisch vormgeeft.

Met het Uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord 2018-2022 wordt gewerkt aan breed draagvlak in Maastricht, aan (gezamenlijke) successen en aan inspirerende voorbeelden. Het uitvoeringsprogramma is gebaseerd op een strategie die aansluit bij de complexiteit van het samenbrengen van technische en sociale innovatie; van een samenleving in transitie.

De focus ligt op zes actielijnen: wonen, gebiedsontwikkeling, industrie, mkb, (elektrische) mobiliteit en de gemeentelijke organisatie.

Een set van impactanalyses is het begin van het participatietraject naar de gemeentelijke warmtevisie. Een heldere, voor iedereen herkenbare monitor wordt ontwikkeld. Die monitor maakt de voortgang van de energietransitie zichtbaar.

Het einddoel is een klimaatneutrale gemeente in 2050 en een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie in 2030.

De Klimaatbegroting

In het hier voorliggend ambitieplan, de Klimaatbegroting 2018-2022, beschrijven we de strategische stappen op weg naar 2050 en focussen we vervolgens op het uitvoeringsplan voor de komende vier jaar.

Bijlage Uitvoeringsprogramma MEA 2018 – 2022

Met het Uitvoeringsprogramma MEA 2018-2022 willen we komende periode een stevige transitieagenda uitvoeren die tot doel heeft dat de gemeentelijke organisatie in 2030 klimaatneutraal is. Ook willen we de transitie versterken en versnellen en steeds meer mensen, organisaties en bedrijven actief verbinden aan de doelstelling klimaatneutraal in 2050.

Het uitvoeringsprogramma MEA 2018-2022 is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Impactanalyses
- Actielijnen
- Samenleving in transitie

In het coalitieakkoord 2018-2022 zijn concrete doelstellingen neergelegd om de einddoelstelling klimaatneutrale stad te realiseren. Met dit uitvoeringsprogramma wordt vormgegeven aan de transitieagenda energie waarbij de concrete doelstellingen uit het coalitieakkoord zichtbaar zijn opgenomen. Daarnaast wordt een heldere, voor iedereen herkenbare monitor ontwikkeld die de voortgang van de energietransitie zichtbaar maakt en in het eerste kwartaal van 2019 beschikbaar is. Hierbij wordt nauw samengewerkt met Platform Cool en Enexis. Ook wordt externe expertise ingeschakeld onder meer van Erasmus Academie, DRIFT en ICIS.

1. Impactanalyses

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Het onderzoeken van de kansen van geothermie naast restwarmte
- Een wijkgerichte aanpak samen met corporaties en particuliere woningeigenaren om woningen 'van het gas' te halen, met prioritering op basis van kansrijkheid

Het eerste jaar van dit nieuwe programma wordt gebruikt om, naast de uitvoering in de actielijnen die verderop worden beschreven, de impact van onze keuzes op al die terreinen in kaart te brengen en ons voor te bereiden op de effecten van onze keuzes. We leggen hiermee ook de basis voor gemeentelijke taken vanuit het klimaatakkoord.

Een warmtekaart van de binnenstad en een plan van aanpak van de woningbouwcorporaties energieneutraal zijn in ontwikkeling. Het huidige service- en dienstenpakket #missionzeromaastricht voor huiseigenaren is al geëvalueerd (door de UM). De analyses zijn de opmaat voor grootschalige experimenten en de opschaling naar de meerjareninvesterings- en operationaliseringsagenda. Bewoners betrekken bij deze ontwikkeling is cruciaal. Een impactanalyse kan niet alleen gericht zijn op de technische (on)mogelijkheden. Onderdeel van het traject is het maken van een integrale afweging op lokaal niveau. Hierin worden de maatschappelijke kosten en baten van de verschillende opties om een lokaal en toekomstig energiesysteem te ontwerpen en te realiseren, in beeld gebracht en tegen elkaar afgewogen.

Tabel 1: Impactanalyses 2018-2022

Fase 1 - Opstellen van een ruimtelijke impactanalyse duurzame energie

- Onderzoek Motivaction kansen energietransitie op buurtniveau
- Energietransitie: kansen en analyse in samenwerking met inwoners
- Onderzoek (regionale) kansen restwarmte
- Kansen duurzame energie in Maastricht
- Verduurzaming/energietransitie gemeentelijke organisatie
- Intensiveren laadpalenstructuur in relatie tot grootverbruikers (bus, huisvuilwagens)
- CO2-reductie als onderdeel van het groenstructuurplan
- Het onderzoeken van de kansen van geothermie naast restwarmte
- Inventarisatie kansenkaart dienstverlening voor mkb als nieuwe actielijn MEA
- Klimaatneutrale gemeentelijke organisatie 2030: scope bepalen en onderzoek.

Fase 2 - Opstellen warmtevisie in 2021 en het betrekken van bewoners

In die warmtevisie wordt per buurt opgenomen: een procesbeschrijving, de rol, taken en verantwoordelijkheden van de gemeente, de rol van bewoners.

2. Actielijnen

• Actielijn Elektrische mobiliteit

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen.
- Substantiële toename van het aantal laadpalen in woonwijken en centrum, in combinatie met snellaadstations bij P&R-locaties voor bezoekers
- Tevens inwoners mogelijkheid bieden om eigen oplaadpunten in de openbare ruimte te plaatsen
In parkeergarages versnelde capaciteitsuitbreiding dan wel volledige ombouw ten behoeve van elektrische auto's

In 2030 moeten alle nieuwe auto's in Nederland elektrisch zijn. Vanaf 2018/2019 werkt de gemeente verder aan de totstandkoming van een robuuste laadinfrastructuur voor bewoners en bezoekers. Een substantiële toename van het aantal laadpalen is het doel. Dat gebeurt door initiatieven voor laadpalen in de openbare ruimte en snellaadstations bij P&R-locaties verder te faciliteren. Parallel worden bedrijven gestimuleerd om qua elektrische mobiliteit een voorbeeldrol te vervullen. Nieuwe doelgroepen (zoals mkb, taxivervoer) worden betrokken, we stimuleren stadsbrede *e-car sharing* en er wordt gewerkt aan emissieloze stadsdistributie. Daarnaast worden bij Q-park de ambities verkend om parkeergarages geschikt te maken voor elektrische auto's. Alle stadsbussen rijden vanaf 2019 elektrisch. We werken verder aan de Green Deal zero emission stadslogistiek.

• Actielijn Gebouwde omgeving

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord
- Garanderen
- een wijkgerichte aanpak samen met corporaties en particuliere woningeigenaren om woningen 'van het gas' te halen, met prioritering op basis van kansrijkheid
- In samenspraak met corporaties en particuliere verhuurders inzetten op het hanteerbaar houden van woonlasten door verduurzaming

Als uitvloeisel van het klimaatakkoord wordt in 2019 samen met regiogemeenten, provincie, waterschap en organisaties, een (verplichte) RES opgesteld. Deze RES richt zich op hernieuwbare energie (elektriciteit, warmte en opslag) en wordt geïntegreerd in het lokale omgevingsbeleid. Landelijk gaat het om dertig regio's. Als onderdeel van de RES worden in 2019 samen met partners een plan van aanpak en businesscase opgesteld om de leiding met restwarmte van Het Groene Net door te trekken naar Maastricht. Het Groene Net Ontwikkeling (HGNO) brengt hiervoor in 2018 offerte uit.

Parallel wordt in 2019 gewerkt aan een haalbare businesscase om het warmtenet in de binnenstad uit te breiden. Dat gebeurt op basis van een intentieovereenkomst die uiterlijk 2018 gesloten wordt tussen Ennatuurlijk, Universiteit Maastricht en gemeente Maastricht. Momenteel wordt onderzocht welke optimalisaties realistisch zijn om de onrendabele top te verkleinen of te dichten door de afname te vergroten en de investeringskosten te verlagen. Daarnaast wordt bekeken in hoeverre een fasering kan worden aangebracht om de investeringsrisico's tot een acceptabel niveau te verlagen.

In 2019 vindt verder onderzoek en overleg plaats met corporaties en particuliere woningeigenaren om wijkgericht de juiste strategie te identificeren om bestaande woonbuurten gefaseerd van het gas te halen. Daartoe wordt in 2019 begonnen met proefbuurt(en). Bouwstenen daarvoor zijn de plannen van aanpak van de corporaties om hun woningvoorraad in 2050 energieneutraal te krijgen. Deze zijn eind 2018 gereed. Dit is input voor de (verplichte) stadsbrede warmtevisie die in 2020/2021 wordt vastgesteld. Ook de mogelijkheden van geothermie worden daarbij onderzocht.

In het regeerakkoord is bepaald dat gemeenten de regiefunctie krijgen in de gebouwde omgeving. Landelijke planvorming is momenteel in ontwikkeling en wij zetten door met onze aanpak #missionzeromaastricht. Het uitgebreide bestaande service- en dienstenpakket voor huiseigenaren die hun woning willen verduurzamen (klantreis) wordt vanaf 2019 verder versterkt. Dat gebeurt door diverse mogelijkheden (Enexishuis, Buurtkracht, PlusJeHuis, energiecoaches, digitaal platform Vereniging van Eigenaren (VvE)) in overleg met de partners te evalueren en onder de vlag van #missionzeromaastricht met elkaar te verbinden en op zoek te gaan naar verandermomenten. Dit is een meer marketinggeoriënteerde aanpak. Een unieke kans is in de periode 2015-2018 ook gecreëerd met de bedrijven en organisaties die een MEA-akkoord hebben gesloten. In overleg met hen wordt een programma gemaakt voor de werknemers/inwoners in de stad waarbij #missionzeromaastricht op maat wordt aangeboden.

- **Actielijn Industrie**

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen.

In de periode 2014-2018 heeft de Maastrichtse industrie via kennisdeling en MEA-akkoorden extra geïnvesteerd in verduurzaming. Deze sterke basis wordt in de periode 2018-2022 uitgebouwd door te focussen op de 100 grootste bedrijven (= versnellend scenario). Dit gebeurt door *roadmaps* en verduurzamingsprojecten van bedrijven te ondersteunen en bedrijven met potentie en *drive* verder te brengen. Er wordt actief samengewerkt met het provinciaal programma Limburgs Energie Akkoord (LEA) met als streven om in de cofinanciering van projecten een *multiplier* te bereiken.

- **Actielijn Midden- en kleinbedrijf (mkb)**

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen

Er zijn verschillende redenen om een zesde actielijn toe te voegen. Het mkb in Maastricht staat voor een even grote uitdaging om de energietransitie vorm te geven. Een deel wordt via de eigen keten- of brancheorganisatie hierin begeleid; een deel echter niet. De lokale overheid kan hierin ontzorgen en zo het mkb kansen voor een hoger ambitieniveau in de energietransitie aanbieden. In 2019 wordt in samenwerking met de doelgroep (branche en bedrijven) een breed gedragen programma ontwikkeld dat aansluitend wordt uitgevoerd. Het mkb heeft behoefte aan een ontzorgmodel voor de energietransitie gericht op processen en verduurzaming van bestaande bouw. Daarbij gaat het om verduurzaming van onder andere horeca, winkels, kantoren (tegen de achtergrond van de wettelijke verplichting van label C per 2023) en festivals.

- **Actielijn Gebiedsontwikkeling**

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen.
- Ontwikkeling van een robuust warmtenet voor onze stad, waarbij het doortrekken van de leiding met restwarmte van het Chemelotterrein van Maastricht Aachen Airport naar onze stad een interessante optie is
- Ontwikkeling van een robuust binnenstedelijk warmtenet door het benutten van lokale industrie in samenwerking met deze partijen;
- Realiseren zonneweides Lanakerveld en Belvédèreberg;

Duurzaamheid is kernthema in de stadsontwikkeling. De energiemarkt ontwikkelt zich snel. Voor de verdere gebiedsadvisering wordt in 2019 (via een raamcontract) een externe partner aangetrokken om Maastricht optimaal aangesloten te laten blijven bij de snelle ontwikkelingen en om de projecten door marktpartijen tot ontwikkeling te brengen. Onderdeel daarvan is het (via kansengeld) actief benutten van externe financieringsmogelijkheden. Lopende gebiedsontwikkelingen die passen in de Omgevingsvisie zijn onder andere:

- Zonneweide Lanakerveld (raadsbesluit gepland oktober 2018)
- Zonneweide Belvédèreberg en biomassacentrale Bosscherveld
- Waterkrachtcentrales Borgharen en Bosscherveld
- Gasloze vastgoedontwikkeling A2-zone en warmteterugwinning tunneldienstgebouwen
- Gasloze vastgoedontwikkeling Zouwdalveste (Malberg), Hoolhoes (Limmel) en Blauwe loper (Mariaberg)
- Uitbreiding warmtenetten Belvédère/centrum en aansluiting op Het Groene Net
- Opstellen van uitvoeren van een warmtevisie en implementatieplan per buurt.

- **Actielijn Gemeentelijke organisatie**

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- *Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen.*
- *100 procent klimaatneutrale gemeente in 2030 als aanjager van de ambitie om vervolgens binnen afzienbare tijd, samen met bewoners en bedrijven, de volledige klimaatneutrale stad Maastricht te realiseren*
- *Aanleggen van zonnepanelen op zo veel mogelijk gemeentelijk vastgoed;*
- *Aanscherpen duurzaamheidsdoelstellingen binnen het gemeentelijk aankoopbeleid en partners in de stad stimuleren om dit voorbeeld te volgen;*
- *Bij hernieuwde aanbesteding van elektriciteit inzetten op nationaal groen geproduceerde energie en partners in de stad stimuleren om dit voorbeeld te volgen;*
- *Nul emissie van het gemeentelijk wagenpark als uitgangspunt bij vervanging;*
- *Het nieuwe college krijgt opdracht om een aantal indicatoren voor de duurzame en bereikbare stad te ontwikkelen, onder meer gericht op: CO2-voetafdruk van de stad; Verhouding duurzame energie in relatie tot het totale energieverbruik.*

De gemeente Maastricht heeft een voorbeeldrol in de energietransitie en geeft hier actief invulling aan door als gemeentelijke organisatie in 2030 volledig klimaatneutraal te zijn. Daarvoor wordt in 2019 een meerjarenplan opgesteld. In dit uitvoeringsprogramma vindt al de eerste financiële vertaling plaats; het meerjarenplan is additioneel. Vervangingsinvesteringen, nieuwe investeringen en exploitatiecontracten binnen de gemeentelijke organisatie worden in lijn gebracht met de beoogde klimaatneutraliteit. Onderdeel is een in 2019 op te stellen breed verduurzamingsprogramma voor het gemeentelijk vastgoed (waaronder scholen, sporthallen en gemeenschapshuizen). In de praktijk van het gemeentelijk aanbestedingsbeleid worden de duurzaamheidsdoelstellingen aangescherpt. Zo wordt in het contractbeheer energie bij de nieuwe aanbesteding in 2018 'nationaal groen geproduceerde energie' als eis opgenomen. De openbare verlichting in de stad wordt de komende jaren verder verduurzaamd. Voorafgaand is een eerste investeringagenda opgesteld die gericht is op snel te boeken resultaat (fase 1).

Tabel 2: Actielijnen MEA 2018-2022

Uitvoeringsprogramma MEA 2018-2022   Voor vier jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen. Van daaruit worden investeringen van marktpartijen gestimuleerd bijvoorbeeld voor de aanleg van zonneweides.
Actielijn gemeentelijke organisatie, fase 1   100 procent klimaatneutrale gemeente in 2030 als aanjager van de ambitie om vervolgens binnen afzienbare tijd, samen met bewoners en bedrijven, de volledige klimaatneutrale stad Maastricht te realiseren.   - Aanleggen van zonnepanelen op zo veel mogelijk gemeentelijk vastgoed, particuliere gemeentelijke huurders faciliteren in het verduurzamen en toegankelijk maken van vastgoed (meerjarenonderhoudsplanning). zonnepanelen Mosae Forum   - sportaccommodaties en buurthuizen planmatig en in relatie met de meerjarenonderhoudsplanning verduurzamen   - Aanscherpen duurzaamheidsdoelstellingen binnen het gemeentelijk aankoopbeleid en partners in de stad stimuleren om dit voorbeeld te volgen.   - Bij hernieuwde aanbesteding van elektriciteit inzetten op nationaal groen geproduceerde energie en partners in de stad stimuleren om dit voorbeeld te volgen.   - Nul emissie van het gemeentelijk wagenpark als uitgangspunt bij vervanging.   - Pilot elektrische auto's voor dienstreizen medewerkers in aanvulling op reeds beschikbare elektrische fietsen en scooters.   - Klimaatneutrale gemeentelijke organisatie 2030: scope bepalen en onderzoek.   - Aanleg oplaadplek stadsbeheer   - Pilot elektrische huisvuilauto   - duurzame verlichting kantoren
Actielijn (elektrische) mobiliteit   - Ontwikkelen en opstart stedelijk e-car systeem   - Green deal zero emission stadslogistiek uitvoeren   - Verdere uitrol stadsbreed systeem elektrische oplaadpalen   - Pilot inwoners & eigen oplaadpalen   - Ontwikkeling systeem laadinfrastructuur bezoekers van de stad, waaronder snellaadpalen   - Onderzoek naar parkeergarages en versnelde capaciteitsuitbreiding voor elektrische auto's   - Uitvoeren doelgroepenbeleid voor taxi's   - Ontwikkeling en uitvoering plan van aanpak bedrijven en oplaadpalen   2019 rijden alle stadsbussen elektrisch, binnen 10 jaar na de eerste elektrische stadsbus zijn alle bussen en treinen elektrisch   - Actuele informatie over oplaadpalen en snellaadpalen digitaal beschikbaar
Actielijn gebiedsontwikkeling   - Ontwikkeling van een robuust warmtenet voor onze stad waarbij het doortrekken van de leiding met restwarmte van het Chemelotterrein van Maastricht Aachen Airport naar onze stad een interessante optie is.   - Ontwikkeling van een robuust binnenstedelijk warmtenet door het benutten van lokale industrie in samenwerking met deze partijen.   - Realiseren zonneweides Lanakerveld en Belvédèreberg.   - biomassacentrale Bosscherveld   - Waterkrachtcentrales Borgharen en Bosscherveld   - Gasloze vastgoedontwikkeling A2-zone en warmteterugwinning tunneldienstgebouwen   - Gasloze vastgoedontwikkeling Zouwdalveste (Malberg), Hoolhoes (Limmel) en Blauwe Ioper (Mariaberg)   - Opstellen van uitvoeren van een warmtevisie en implementatieplan per buurt.
Actielijn Gebouwde omgeving   - Een wijkgerichte aanpak samen met corporaties en particuliere woningeigenaren om woningen van het gas te halen, met prioritering op basis van kansrijkheid.   - In samenspraak met corporaties en particuliere verhuurders inzetten op het hanteerbaar houden van woonlasten door verduurzaming.

• Businessplan en intentieverklaring warmtenet binnenstad   • Start pilot aardgasvrije buurten   • Warmtevisie via participatief proces: wijkgerichte aanpak   • Klantreis bestaand service- en dienstenpakket #missionzeromaastricht voor huiseigenaren versterken   • Plan van aanpak gemeentelijke taak regie transitie gebouwde omgeving   • Governance: vormgeven, vaststellen (2019) en samenwerken in RES   • Governance: strategiegroep gemeente-woningbouwcorporaties   • Kennistraject energietransitie Limburgse gemeenten in samenwerking met Enpuls en RVO
Actielijn Industrie
• Ontwikkelen en invoeren versnellend scenario voor de 100 grootste bedrijven in Maastricht
Actielijn MKB
• In samenwerking met de doelgroep ontwikkelen en uitvoeren ontzorgprogramma energietransitie mkb   • Intensiveren duurzame horeca (onder andere Green Key)   • Introductie duurzaamheidslabels voor festivals
Monitoring
Het nieuwe college krijgt opdracht om een aantal indicatoren voor de duurzame en bereikbare stad te ontwikkelen, onder meer gericht op: • De CO2-voetafdruk van de stad.   • De verhouding duurzame energie in relatie tot het totale energieverbruik.

3. Samenleving in transitie

Vanuit het coalitie akkoord 2018-2022 worden de volgende ambities in deze actielijn vormgegeven

- Voor 4 jaar de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Maastrichts Energie Akkoord garanderen
- Een wijkgerichte aanpak samen met corporaties en particuliere woningeigenaren om woningen van het gas af te halen, met prioritering op basis van kansrijkheid.
- Benadering van de duurzaamheidsopgave als economische kans en speerpunt richting onderwijs en arbeidsmarkt
- In overleg treden met regionaal beroepsonderwijs vanuit de noodzaak dat er voldoende personeel moet zijn om de duurzaamheidstransitie ook daadwerkelijk te kunnen realiseren

Aan de ene kant willen we de komende jaren dat Maastrichtse partners sneller leren hoe energietransities concreet aangepakt kunnen worden. Dit kan op verschillende manieren bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij bestaande landelijke en Europese netwerken, deel te nemen aan *Green Deals*, kennis te delen binnen de stad en zelf experimenten beginnen, via het CNME bijvoorbeeld. Aan de andere kant willen we huishoudens ondersteunen in hun zoektocht en bedrijven stimuleren. De energietransitie is een grote maatschappelijke uitdaging. Naast het creëren van draagvlak bij consumenten en bedrijfsleven moeten we ons ook richten op de praktische uitvoer van de transitie. Het investeren in technische vakmensen is cruciaal.

In #missionzeromaastricht komen alle actielijnen samen. Het uitdragen van #missionzeromaastricht zorgt voor een doorlopende communicatie leerlijn. Inspiratie en een duwtje in de duurzame richting (*nudging*), handelingsperspectief bieden om bij te dragen aan of mee te doen met de energietransitie.

Tabel 3: Samenleving in transitie 2018-2022

• Het bestaande aanbod en de ontwikkeling van #missionzeromaastricht bundelen en uitdragen. De klantreis meer centraal stellen. Handelingsperspectief en nudging zijn sleutelbegrippen hierin. Deze multidisciplinaire aanpak breed uitdragen.   • Inzet van CNME (onder andere <i>ecoschools</i>)   • Programma Design thinking op buurtniveau in het kader van de te ontwikkelen warmtevisie   • Faciliteren Platform Cool   • Deelname <i>Green Deal</i> Duurzaam inkopen CO2-reductie   • Overlegtafel regionaal beroepsonderwijs.

